

cam, ut quando pater est debitor filiae, veluti quia retinet apud se bona matris defunctae, quod ipse non dotet filiam, seu non det ipse dotem pro filia: nam tunc, etsi diceret generaliter, quod dotabat de bonis matris, sibi non profdesset, ut est casus in l. C. fin. de dot. promiss. et ibi Angelus, et Babbus, et tradit Jaso in l. 1. col. 6. D. solut. matrim. et Palac. Rub. super cap. per vestras, col. 282. cum sequent. in quo sunt variae opiniones, ob quas evitandas erit, ut dixi, bona practica, ut non ipse pater dotet, sed ipsa filia, et de ejus voluntate, et mandato pater solvat in dotem talia bona filiae, vel id quod debet pater filiae: et hoc quod dicit ista lex sumptum fuit ex l. profectitia 5. §. si pater, D. eod. et ex dictis Azon. C. de jure dot. in summa, col. 2. et vide ad id, quod dixi, text. notab. in l. cum uxor virum 82. D. de jure dot. et que dixi infra eod. l. 8. in gloss. magna.

LEY III.—De la donacion que faze el esposo a la esposa, o ella a el, assi como joyas, o de otras cosas (a).

Sponsalitia largitas in latin, tanto quiere dezir en romance, como don (1) que da el esposo a la esposa, o ella a el, francamente sin condicion, ante quel matrimonio sea cumplido por palabras (2) de presente. E como quier que tal don con. o este se diesse sin condicion, pero siempre se entiende quel deve tornar aquel quel recibe, si por su culpa (3) finca, que el matrimonio non se cumpla. Mas si por aventura acaesciese que non se cumpliesse, muriendo ante alguno dellos; en tal caso como este ha departimiento. Ca si se muriere el esposo, que fizo el don, ante que besasse la esposa (4), deve ser tornada la cosa quel fue dada, por tal donadio como este, a sus herederos del finado. Mas si la ouiesse besado (5), non les deve tornar, salvo la mitad (6), e la otra mitad deve fincar a la esposa. E si acaesciese, que la esposa fiziesse don a su esposo, que es cosa que pocas vegadas auiene, porque son las mugeres naturalmente cobdiciosas (7), e auariciosas; e si muriesse ella, ante que el matrimonio fuesse acabado; estonce en tal caso como este, quier sean besados, o non, deve tornar la cosa dada, a los herederos de la esposa. E la razon por que se mouieron los Sabios antiguos, en dar departido juyzio sobre estos donadios, es esta (8): porque la desposada da el beso a su esposo, e non se entiende que lo recibe del. Otrsi, quando recibe el esposo el beso, ha ende plazer, e es alegre, e la esposa finca enuergonçada (b).

(a) L. 7, tit. 2, lib. 3 del F. J.—L. 5, tit. 2, lib. 3 del F. R.—LL. 2, 3 y 6, tit. 3, lib. 40 de la N. R.

(b) Véase nuestra nota 2.ª a la L. 4 de este título, y téngase presente que no está en práctica el beso de que habla esta ley tercera.

LEY III.—Sponsalitia largitas est, quae donatur à sponso sponsae, et è contra, liberè, sine conditione, ante matrimonium: et si matrimonium non sequatur, restituitur sic donatum is, cujus culpa non fuit sequutum. Si autem moritur sponus, osculo niu interveniente, restituitur ejus heredibus; quo interveniente, medietas dumtaxat: mortua verò sponsa donante, restituitur totum indistinctè; licèt rarò accidat eam donare propter naturalem mulierum avaritiam: et ponit rationem diversitatis. Hoc dicit.

(1) Como don. Et au in dubio præsuntur, quòd donat ista, vel quòd tantum ad usum mittat, vide quae notat Bart. in l. 1. §. neque castrense, col. 4. D. de collat. bonor. et Bald. in authent. en testamento, col. 5. vers. duodecimam, C. de collat. et latè Palac. Rub. in sua repet. in rubr. eod. num. 40. cum multis sequentibus, quae est in formis minoribus, et vide quamdam decis. Neapol. 315. et adde Alber. et Angel. in l. si ut certo, §. interdum, D. commodati, et l. 2. ad fin. tit. 2. §. Part.

(2) Por palabras de presente. Et sic jure isto Partitarum, si donatur sponsae de præsenti, non tenebat donatio, licèt sponsa non fuisset ducta ad domum sponsi: hoc et probatur de jure communi in l. pen. D. de donat. inter vir. et uxor. et per illum legem ita tenet Joan. de Imol. in l. Maria, D. solut. matrim. corrigens se ipsum ab eo, quod in contrarium dixerat in l. si socer, §. Lucius, eod. tit. et de jure communi ista erat communis opinio, ut attestatur Socin. consil. 125. primo vol. incipit. supra scripti. Azo tamen in summa, C. de donat. ante nupt. sub dubio fortè tenet, donationem factam sponsae de præsenti ab sponso ante ductionem ad domum sponsi, tenere, motus per text. in dicta l. pen. §. 1. cujus opinio hodie est approbata jure hujus Regni, ut patet ex l. 52. in LL. Taurinis.

(3) Por su culpa finca. Concordat l. cum veterum 15. C. de donat. ante nupt.

(4) Besasse la esposa. Concordat l. si à sponso 16. C. de donat. ante nupt.

(5) Besado. Et si matrimonium consummatur carnali copula, lucratur totum, ut in dicta l. Tauri: si tamen ea, quae dat sponus sponsae de præsenti ante ductionem, darentur jam consummato matrimonio, non fieret sponsae, ut colligitur à contrario sensu in dicta l. Tauri, et ibi tenet Gloss. et idem, si post ductionem ad domum, quia ex ductione præsuntur copula, ut ibi per eum, et facit cap. litteris 12. de præsumpt. et quod habetur in l. cum fuerit, de condit. et demonstr. et in l. mulierem 5. cum l. sequenti, D. de ritu nupt. et adde etiam Azon. ubi supra.

(6) La mitad. Idem, si sponsa post osculum ingrederetur religionem: vide Corne. cons. 228. primo vol.

(7) Cobdiciosas. Adde l. si stipulata 55. §. si uxor, D. de don. inter vir. et uxor. l. sed si ego, D. ad Vellejan.

(8) Es esta. Fuit Azon. originaliter in summa, C. de donat. ante nupt. et Gloss. in dicta l. si à sponso, C. de donat. ante nupt. ubi Cynus assignat aliam.

LEY IV.—Quales donaciones non valen, que el marido e la muger fazen entre sí, despues quel matrimonio fuere acabado, e en que manera se pueden desfazer (a).

Durando el matrimonio, fazen a la vegadas donaciones, el marido a la muger, o ella al marido, non por razon de casamiento, mas por amor que han de consumo vno con otro. E tales donaciones como estas son defendidas (1), que las non fagan, porque non se engañen, despojandose el vno al otro, por amor que han de consumo: e porque el que fuesse escasso, seria de mejor condicion, que el que es franco en dar. E porende, si las fizieren, despues que el matrimonio es acabado, non deuen valer (2), si el vno se fiziere por ello mas rico (3), e el otro mas pobre (4); fueras ende, si aquel que fiziesse tal donacion, nunca la reuocasse (5); nin la desficiessse en su vida (6): ca estonce fincaria valedera. Mas si reuocasse la donacion en su vida el que la fiziesse, diziendo señaladamente: Tal donacion como esta, que fize a mi muger, non quiero que valga; o si callasse, non diziendo nada e la diesse despues (7) a otro, o la vendiesse; o si muriesse aquel (8) que rescibiera la donacion, ante de aquel que la fizo; desatarse y e por qualquier destas razones la donacion primera.

(a) L. 3, tit. 12, lib. 3 del F. R.

LEY IV.—Prohibitae sunt donationes inter virum, et uxorem, matrimonio durante, ex quibus vnus ditior, et alter pauperior efficitur: si tamen donans eas in vita non revocaverit, hoc exponendo, aut res donatas alii vendendo, vel donando, et praemoritur, confirmatur. Hoc dicit.

(1) Son defendidas. Concordant ll. 1. 2 et 5. D. de don. inter vir. et uxor. et plenissimè de istis donationibus vide per Palac. Rub. in sua eleganti repet. in rubr. versic. sunt et aliae, col. 48. ubi per multas cartas istam materiam enucleat, et ibi vide quator ampliaciones,

et 7. limitationes; et ad id, quod tradit in 5. limitatione, an ista donatio confirmetur juramento, adde Bald. Novel. in tract. de dote, charta 49. col. 5. et Dec. consil. 202. et 252. et Alex. consil. 137. 2. vol. ubi asserit, communem opinionem esse, quòd firmatur juramento, et non speratur confirmatio per mortem mariti. Et nota, quod licèt donatio sit prohibita inter conjuges, reliqui tamen contractus sunt permisi, sicut inter ceteros contrahentes, ut tradit Alex. consil. 86. 5. vol. ubi allegat bonas leges, tam in contractu depositi, quam in contractu societatis omnium bonorum, et in contractu emptionis, et venditionis, mutui, et pignoris: vide ibi, et adde in ista materia notabile dictum Bald. in l. pro oneribus, C. de jure dot. quod si uxor ex avaritia non consumpsisset fructus sibi donatos, quos vir prodigus dissipasset, quòd vir non potest illos repetere, ex quo vir non est effectus pauperior, et ex quo illi fructus essent perituri apud eum consumptione; et satis ego dubito de veritate hujus dicti, maxime cum Bald. nihil pro hoc alleget; propter Baldi tamen auctoritatem nota bene: et ibi vide per eum de ratione diversitatis, cur uxor licèt habeat fructus, quos percepit ex re sibi donata, ut in l. de fructibus 17. D. eodem tit. et non quando fructus donantur de per se: adde etiam, quòd donatio reciproca bene valet inter virum, et uxorem, Bald. in l. si pater, C. de inof. testament.

(2) Non deue valer. An tantum, quòd neque ex ea oritur naturalis obligatio, Bart. in l. quod meo, in princ. et ibi Alex. col. 5. D. de acquir. posses.

(3) Mas rico. Ut in l. si sponsus 5. §. concessa 8. et in l. quod autem 7. §. si maritus, D. de donat. inter vir. et uxor. et in l. Marcellus 45. eodem tit. et adde Joan. Lupi in dicta sua repetit. fol. 245. versic. requiritur etiam. Et debet esse locupletior tempore mortis mariti: undè, si donata sunt centum, et uxor consumpsisset 50. tantum, restituentur quinquaginta; et illa tenetur haeres uxoris restituere, licèt ea ipse consumpsisset, quia uxor potest praedjudicare marito consumendo, non tamen ejus haeres, ut l. quod de bonis 15. §. ex donationibus 5. et ibi Paul. de Cast. D. ad L. Falci. et vide l. quod autem 7. in princ. D. de donat. inter vir. et uxor. quod inspicitur, an sit locupletior tempore litis contestata.

(4) El otro mas pobre. Hoc declaratur in l. 5. et 6. infra eod. et D. eod. l. si sponsus 5. §. si maritus 15. et §. si quis 15. per quam legem Socinus censil. 114. vol. 1. dicit, quòd maritus potest renuntiare pacto de lucranda dote, vel statuto sibi deferenti hoc lucrum: et vide quae tradit Joan. Lupi de Palac. Rub. in dicta repet. §. sunt et aliae, in l. limitatione.

(5) Nunca la reuocasse. Nam si revocasset prius, et postea approbasset, non videretur revocata, sed confirmaretur morte: quia ultima poenitentia debet inspicere, l. cum hic status 52. §. ait 2. et §. poenitentia 5. D. de don. inter vir. et uxor.

(6) En su vida. Nam si non revocatur, morte confirmatur, ut hic, et in l. donationes quas parentes 25. C. de donat. inter vir. et uxor. et dict. l. cum hic status 52. §. 1. et §. ait oratio 2. Adverte tamen, quod requiritur traditio, ut ista donatio morte confirmetur, et non sufficit sola donatio, nisi aut res sit tradita tempore donationis, aut postea, vivo donante, ut in l. Papinianus 25. D. eod. tit. et arg. l. 2. C. si quis alt. vel sibi, et notat Bald. in cap. 2. in fin. de feud. dato in vic. leg. commissor. ubi vide per Additionat. quòd sufficeret traditio per constitutum, vel precarium, et adde Gloss. et ibi Bart. in fin. in l. 2. C. de dote caut. non num. et Dec. qui alia allegat consil. 296. col. 4. in princ. ubi concludit, quod sufficit traditio ficta, adde etiam Jason. in l. si divorcio, D. de verb. oblig. col. 5. Et confirmatur haec donatio etiam per mortem accidentalem gladii, ut in l. si tibi 11. ubi Bald. C. de donat. ante nupt. et an confirmetur per mortem civilem, vide Bald. quod sic, in l. executorem. col. 9. versic. quæro quidem, C. de execut. rei. judic. et hoc respectu fisci, ne donationem invadat; ipse tamen maritus vivens poterit revocare, per text. quem dicit unicum in l. sed si mors. 15. D. de donat. inter vir. et uxor. et est similis, et ibi notat Bald. in l. res uxoris 24. C. eod. tit. subdit Bald. verbum notab. quod si maritus revocaverit, tunc res donatae erunt suae, et non fisci: quia non fuerunt inclusae in confiscatione, l. si deportati servo 7. D. de legat. 5. et de isto dicto, ut singulari mementi Jaso in l. si stipulatus fuerim. §. 1. in fin. 2. col. D. de verb. oblig. Et an donatio quae confirmatur morte indigeat insinuatione, vide dict. l. donationes 25. C. eod. et Bald. in l. fin. C. de usuc. pro donat. Et ista donatio sic morte confirmata, retrahitur quoad fructus, non verò quoad dominium, ut notat Gloss. in dicta l. donationes, reprobatis Gloss. quae contrariis voluerunt in l. sequens questio,

D. de legat. 2. et in l. si sub conditione, D. de solut. ut reprobat eas Bart. in dicta l. sequens questio, dicens, quòd singularitas dictae l. sequens questio non est in hoc, ut talis donatio trahatur retro quoad dominium, sed in hoc, ut ipsa donatio sit extra causam bonorum tempore mortis viri, nec requirat ad sui confirmationem aditionem haereditatis: et quòd non trahitur retro quoad dominium, patet, quia respectu usucapionis non inspicitur tempus traditionis, sed confirmationis, secundum Bald. in dicta l. fin. C. de usucap. pro donat. Paul. de Cast. in l. 1. D. pro donat. in §. si pater, ubi et Angel. Et nota, quod haec donatio, morte confirmata, est quaedam tertia species de per se, separata à donatione, et à legato, sen relicto in testamento, secundum Bart. in dicta l. sequens, et tradit Alex. consil. 26. 2. vol. nam, ut dixi, non requiritur in ea aditio haereditatis, ut confirmetur: vide etiam Bald. in l. 1. C. de don. inter vir. et uxor.

(7) E la diesse despues. Adde cap. fin. de donat. inter vir. et uxor. et l. si maritus 12. C. eod. tit. et Azon. in sum. col. 6. vers. revocatur, ubi ponit, quid si pignori dedit, et vide Bart. in l. rem legatam D. de adit. leg. ubi distinguit inter pignorationem generalem, et in specie: adde Bart. Bald. et Doct. in dicta l. si maritus 12. legando tamen rem donatam, non videtur revocare donationem: quia ante aditionem desinit esse in bonis per solam mortis confirmationem. l. cum pater 77. §. pater filiae, 17. et ibi Paul. de Castro, D. de legat. 2. l. antepen. C. de donat. inter vir. et uxor.

(8) O si muriesse aquel. Adde l. à marito 18. C. eod. et vide Dec. consil. 240. ubi vult, quòd hoc procedat etiam in donatione jurata; de quo multum dubito, et contrarium tenere videtur Bald. Novel. in tractat. de dot. fol. 49. col. 5.

LEY V.—Por que razones valen las donaciones que el marido, et la muger se fazen vno a otro (a).

Casos y a, e razones, en que valdria el donadio que fiziesse el marido a la muger, o ella al marido, durando el matrimonio. E esto podria acaescer en dos maneras. La vna es, assi como quando el que da la donacion, non se faze por ella mas pobre, e aquel a quien la da, se faze por ella mas rico. E esto seria, como si algun (1) ome, o muger, fiziesse su heredero algun ome casado, diziendo assi: Yo fago mi heredero a tal ome (nombrandole señaladamente), e mando, que quando el finare, que este heredamiento quel yo do, que finque a su muger. Ca si el marido della, ante que entrasse en tenencia de aquella heredad, la diesse a su muger, valdria tal donacion. E esto es, porque non seria el porende mas pobre; pues que non era avn en tenencia del heredamiento, e non se le mengua ninguna cosa del patrimonio que auia ante. Esso mismo seria, si alguno en su testamento mandasse al marido alguna cosa, assi como casa, o viña, o heredad, en la manera sobredicha, e despues la diesse a su muger, ante que fuesse apoderado della. Otro tal seria, si el marido diesse a la muger alguna cosa que non fuesse suya (2): ca valdria la donacion, para poderla ganar la muger por tiempo. Esso mismo seria, ca valdria la donacion que fuesse fecha en alguna otra manera (3) semejante destas entrel marido, e la muger.

(a) L. 3, tit. 12, lib. 3 del F. R.—L. 7, tit. 3, lib. 40 de la N. R.

LEY V.—Si maritus instituat haeres, et rogatur, quòd post mortem uxori haereditatem restituat, vel quod ei, ut sic restituat, legatur, et ipse causa donationis, antequam ipse quaerat, restituit uxori; valet donatio talis, quia nihil de his primo diminuitur, cum nondum acquisiverat possessionem: idem si rem alienam ei donet, quia potest mulier eam praescribere. Hoc dicit.

(1) Como si algun. Concordat l. si sponsus 5. §. si maritus 15. et §. si quis 15. D. de donat. inter vir. et uxor. et adde Azon. in sum. C.

eod. col. 2. et istos casus, in quibus valet donatio inter virum, et uxorem, constante matrimonio, cumulat Lucas de Penna in l. *mulieres*, C. de incol. lib. 10.

(2) *Que non fuisse suya*. Concordat l. *sed et si constante* 25. D. eod.

(3) *Otra manera*. Exemplifica, ut per Azon. ubi supra, et per l. *si sponsus* 5. §. *concessa* 8. et l. *quod autem* 7. §. *si maritus*, D. eodem, et Cod. eod. l. *si maritus* 10. sed ista sunt exempla l. sequentis; unde pone, ut in casu l. *sed si vir* 51. §. *quod legaturus* 7. D. eod. Et facit ista lex Partite, et etiam dictæ leges juris communis, quod, etsi uxor renuntiet constante matrimonio lucris quærendis pro sua parte, quod valeat talis renuntiatio, neque vitietur eò, quia prohibita est donatio inter virum, et uxorem; et per ista iura ita reperio decisum inter decisiones Rotæ antiquas, decisione 842. incipienti *consuetudo est in quodam loco*, et in hoc se inclinat Roder. Suar. in *comment. l. 1. in tit. de las ganancias*, lib. 5. *Foro Leg.* ubi in prima limitatione illius legis Fori allegat dictam decisionem Rotæ; pro quo etiam facit regula l. *si unus* 27. §. *pactus* 2. D. de *pactis*, quod de facili prædicta lucra ad virum totaliter revertuntur, ad quem integraliter de iure communi spectabant, ut in l. *Quintus Mutius* 51. D. de *donat. inter vir. et uxor.* l. *etiamsi* 6. C. eod. Adde etiam, quod per prædictas leges consulti Socinus 1. vol. consil. 114. incipit *viso testamento dominæ Mariana*, tenere renuntiationem factam per virum pacto de lucranda dote, ex quo vir non donat aliquid de proprio patrimonio, sed renuntiat lucrum quærendum, et facit l. fin. in fin. C. de *codicil.* et l. *quod autem* 6. in princ. D. *quæ in fraud. credit.* quando enim renuntiatio obviat initio acquisitionis, non est donatio inter virum, et uxorem, ut in d. c. iuris, et notat Bald. in l. *illud*, col. 5. C. de *sacros. eccles.* Ego verò, quando ipsa renuntiatio fieret in ipso contractu matrimonii ante ductionem uxoris ad domum, crederem dictam conclusionem esse veram; si tamen fieret postea, crederem contrarium verius esse ex multis, quibus moveor. Primum, quia ex tali conclusione esset dare materiam perfidiae, et inimicitiae inter virum, et uxorem, si uxor nolit talia lucra renuntiare, quod iura abhorrent, ut in l. 1. et 2. *ne fideius. dot. dent.* Secundò, quia non potest negari, quin jus spei ad ista lucra sit jam causatum, et acquisitum uxori, ex legis dispositione; et remittere talem spem, est donare ius jam quæsitum, et in ejus persona firmatum l. *spem* 5. cum simil. C. de *donation.* Tertio, quia si hæc conclusio esset vera, opereretur dicere, idem esse dicendum, si maritus renuntiaret istis lucris, seu conquestis, ut sic totaliter acquirerentur uxori; quod tamen evidenter videtur esse iniquum, et absurdum: nam cum ex operis, et industria viri ista lucra proveniant, videretur maritus perdens operas ita donando, seu remittendo, esse pauperior, cum magnus respectus habeatur ad tales operas, et industriam in istis lucris: ad hoc facit l. *si non fuerint* 20. §. 1. D. *pro soc.* et §. *de illa* 2. *Inst. de societ.* l. 4. tit. 10. infra 3. *Part.* Similiter moveor, quia ex parte uxoris habetur magnus respectus ad istas operas in custodiendo res: cum æqualis virtus sit quærere, et parta lucri, et gubernare familiam, et educare liberos, ut et adducit idem Roderic. Suarez in alio proposito in dicta l. 1. 5. limitatione, tit. *de las ganancias*, lib. 5. *Foro Leg.* Item, et 4. licet sint opiniones, an uxor contrahere cum marito valeat, quia ex hoc maritus videtur dare consensum, juxta notata per Bart. in l. *cum pater*, §. *libertis*, de *legat.* 2. et per Abb. in cap. *cum in veteri*, col. 5. de *election.* hoc tamen non caret scrupulo, cum ista licentia videatur quedam auctoritas quæ non potest præstari in facto proprio, l. 1. et ibi Bart. D. de *auctor. tutor.* et dicit Bald. in l. *si quando*, §. *illud*, C. de *inoffic. testam.* quod si filia per statutum non potest contrahere sine auctoritate patris; pater non potest præstare auctoritatem ad celebrandum contractum cum ea; et quia istud statutum de præstanda viri licentia, necdum est favore mariti, ut dicit Bald. in l. 1. C. *unde vir et uxor*, sed etiam propter imbecillitatem mulieris, et ne fragilitate decipiatur, arg. l. *cum multæ* 20. C. de *donat. ante nup.* et tradit Ludov. Rom. in l. *pactum*, C. de *collat.* col. 6. et sic durum videtur, et iniquum, quod talis contractus permittatur geri cum marito. Quintò moveor, quia dicta iura loquuntur in casu multum diverso, scilicet, ubi nullum jus erat radicatum in persona uxoris; quod hic cessat, cum jam erat legitima spes habendi ista lucra sibi quæsita: et facit in arg. l. 5. in fin. cum l. seq. D. de *donat. inter vir. et uxor.* Neque obstat, quod iste actus renuntiandi potest se habere ad commodum, sicut et ad damnum, eò quia non tenebitur, renuntiat lucris, uxor ad debita, prout et tetigit Roder. Suarez in dicta l. 1. 4.

limit. facit l. *si pater puellæ*, C. de *inoffic. testam.* quia respondeatur, hoc semper redundare in damnum uxoris, in cuius potestate est, si viderit sibi expedire, soluto matrimonio, renuntiare lucris, ut non teneatur ad debita: talis igitur actus durante matrimonio communiter, et in plurimum potest operari damnum, nunquam lucrum, seu commodum: facit, quod notat Decius in l. *de fideicommissis*, C. de *transact.* et istud videtur tenendum, quidquid in hoc dixerit Palac. Rub. in dicta repet. rubr. de *donat. inter vir. et uxor.* col. mihi 211. cum sequent. Confirmantur etiam prædicta ex his quæ tradit Franciscus de Ripa in l. *si unquam*, quæst. 41. C. de *revo. donat.* ubi dicit, quod quando jus acquirendum est radicatum de præsentem, et spe certa, et probabili, renuntiatio talis juris est donatio, et revocatur ex dispositione text. in dicta l. *si unquam*; licet dictum Ripæ non sit sine scrupulo quoad casum dictæ l. *si unquam*, ut tradit Carol. Molinaus in *comment. consuet. Parisiens.* §. 1. in gloss. 5. col. 8.

LEY VI.—De que cosas podrian fazer donacion el marido, e la muger, vno a otro; maguer el matrimonio fuesse acabado (a).

Empobresciendo el que fiziesse la donacion, por razon della, e non enriqueciendo mas por ella a aquel a quien la diessen, es la otra manera, de que fizimos eminente en la ley ante desta, que valdria la donacion que fiziesse el marido a la muger, o el vno al otro, durando el matrimonio. E esto seria, como si vno dixiesse al otro, quel daua alguna sepultura (1) suya, en que se soterrasse, o diesse, ol comprasse logar en que la fiziesse; ol diesse, heredad alguna, en que fiziesse alguna Iglesia, o Monasterio; ol diesse renta de alguna heredad, o dineros, o otra cosa, quel diesse por luminaria alguna Iglesia: tales donaciones como estas, o otras semejantes dellas, deuen valer, porque aquel a quien las dan, non se aprouecha dellas en su vida; otrosi, porque son dadas en manera que se torna en seruicio de Dios.

(a) L. 7, tit. 2, lib. 5 del F. J.—LL. 3 y 9, tit. 12, lib. 3 del F. R.—L. 7, tit. 3, lib. 40 de la N. R.

LEY VI.—Si ex donatione non efficiatur recipiens ditior, ut si deatur conjugii causa pro sepultura, vel pro ecclesia ædificanda, vel pro luminariis, aut similibus; licet donans efficiatur pauperior, teneat donatio. Hoc dicit.

(1) *Sepultura*. Adde l. *si sponsus* 5. §. *concessa* 8. et l. *sive uxor* 54. D. eod. et Azon. in summa, ubi supra.

LEY VII.—Que las donaciones, e las dotes que son fechas por razon de Casamientos, deuen ser en poder del marido, para guardarlas, e alluirlas (a).

En possession (1) deue meter el marido a la muger, de la donacion quel faze; e como quier quel vno meta al otro en tenencia dello, todavia el marido deue ser señor (2), e poderoso de todo esto sobredicho, e de rescebir los frutos de todo comunalmente, tambien de lo que da la muger, como de lo que da el marido para gobernar a si mismo, e a su muger, e a su compañía; e para mantener, e guardar el matrimonio bien, e lealmente. Pero con todo esto non puede el marido vender, nin enajenar (3), nin malmeter, mientras que durare el matrimonio, la donacion que el dio a la muger, nin la dote que recibio della; fueras ende, si la diere apreciada (4). E esto deue ser guardado, por esta razon: porque si acadesce que se departa el matrimonio, que finque a cada vno de ellos libre, e quito (5) lo suyo, para fazer de-

llo lo que quisiesse (6); o a sus herederos, si se departiesse el matrimonio por muerte.

(a) L. 4, tit. 2, lib. 3 del F. R.—L. 7, tit. 2, lib. 40 de la N. R.

LEY VII.—Debet maritus rei donatæ propter nuptias uxori tradere possessionem, et ipsa viro dotem: sed utrobique debet maritus esse dominus, et potens prædictorum. Hoc dicit.

(1) *En possession*. Taliter enim debet fieri donatio propter nuptias, ut mittat vir uxorem in possessione rerum donatarum: et approbatur hic opinio Azon. C. de *donat. ante nupt.* in summa, quia in muliere debet transire dominium, ut rei vendicari possit, ut in authent. *permissa*, C. de *donat. ante nupt.* et authent. *donationem*, C. de *jure dotium*, et dixi supra eod. l. 1. et licet non tradatur possessio, datur mulieri utilis in rem, ut dicit Gloss. in dict. authent. *donationem*, et ibi Salic. et Doct.

(2) *Deue ser señor*. Intellige respectu administrationis, dispositionis, et receptionis fructuum, et statim subdit: et approbatur opinio Azon. ubi supra, licet Doctores de Pal. Rub. aliter intelligit istam legem in repet. cap. *per vestras*, in rubr. col. mihi 69. ubi vide.

(3) *Nin enajenar*. Adde text. in authent. *sive à me*, C. ad *Vellejan.* et cap. *peruenit* 6. de *empt. et vendit.*

(4) *Apreciada*. Intellige de tali æstimatione, quæ facit emptionem, ut in l. *plerumque* 10. §. *si ante* 4. D. de *jur. dot.* et vide quæ dixi infra eod. tit. 11. 18. et 19. Et intellige etiam, quando æstimatio facta fait à principio, cum data fuit dos; secus si fuit ex post facto, nam tunc non facit emptionem, secundum Bald. Salic. et Jas. in l. *ex conventionione*, C. de *pactis*; rationem vide ibi per Salic. Intellige etiam, ut tunc tenent venditio rei dotalis æstimatæ, quando maritus solvendo æstimationem; aliàs mulier poterit habere recusum ad rem æstimatam, etiam contra extraneos possessores, ut in l. *in rebus* 50. in princ. C. de *jure dot.* Bald. et Salic. in l. *interest*, C. de *usufr.* Bald. Novellus in tract. *de dote*, charta 55. col. 1. in princ. Quid autem, si soluto matrimonio uxor recipiat pretium rei dotalis alienatæ? an confirmetur alienatio, etsi res non fuerit data æstimata, videtur, quod non, sed adhuc duret res dotalis, et talia privilegia sortifatur, et peti possit per mulierem, ex notatis per Bal. in l. 1. C. *sine censu vel reliq.*

(5) *Libre, e quito*. Adde cap. fin. de *donat. inter vir. et uxor.* et an requiratur, quod prius sit soluta dos, ut sic donatio propter nuptias redeat ad virum, Bald. post Nicol. de Math. tenet, quod sic, in authent. *sive à me*, C. ad *Vellejan.* vide ibi Salic.

(6) *Lo que quisiesse*. Ex hoc verbo videtur, quod istæ leges Partitarum, cum loquantur de donatione propter nuptias, quæ in Hispania dicuntur arræ, ut supra eod. l. 1. non senserunt de aris, quæ hodie dantur juxta leges Fori; quia illæ sunt lucro mulieris, et non revertuntur ad virum; imò ipsa mulier liberè disponit de eis, juxta formam l. 1. tit. *de las arras*, lib. 5. *For. Leg.* et habetur in l. 51. in *Ordin. Tauri*; quod facit ad quæstionem, quam dixi supra in dict. l. 1. an arræ possent constitui durante matrimonio, licet à principio non fuerint promissæ.

LEY VIII.—Quien deue dar las dotes (a).

Establecidas pueden ser las dotes en maneras muchas: ca tales y a, que las establecen de su voluntad; assi como la muger, que la puede dar por si misma a su marido, o otro qualquier (1) que la de en esta manera en nome della. E otros y ha, que son tenudos de las dar por premia, maguer non quieran; assi como el padre (2), quando casa fija que tiene en su poder. Ca, quier aya ella algo de lo suyo, o de otra parte, o non, tenudo es el padre de la casar, e de la dotar (3). Otrosi el abuelo de parte de padre (4), que ouiere su nieta en poder, tenudo es de la dotar quando la casare, maguer non quiera; si ella non ouiere de lo suyo, de que pueda dar la dote por si. Pero si ella ouiere de que la dar, non es tenudo el abuelo de la dotar, si non quisiere, de lo

T. III.

suvo: mas deuela dotar de lo della. Esso mismo seria del visabuelo que touiesse visnieta en su poder.

(a) L. 53 de Toro.—L. 4, tit. 3, lib. 40 de la N. R.

LEX VIII.—Pater tenetur filiam, quam habet in patria potestate, in matrimonium collocare, et dotare, sive ipsa teneat de suo, sive non: idem de alio ascendente, si habeat eam in potestate, et ipsa non habeat de suo dotem; nam si habet, non cogitur eam ipse dotare de suo. Hoc dicit.

(1) *Otro qualquier*. Qui, si non stipuletur dotem sibi reddi, dos, soluto etiam matrimonio, pertinebit ad mulierem, ut in l. *una*, §. *accedit*, C. de *rei uxore. act.* nam donare videtur mulieri, l. *cum is* 52. §. 2. D. de *condict. indeb.* quod procedit etiam, si extraneus permittat dotem pro incerta persona, ad quam nullam habeat affectionem, ut in l. à *Titio* 108 in princ. D. de *verb. oblig.* secundum Paul. de Castr. Alex. Aret. et Jas. ibi, et adde l. 50. infra eod. et quæ ibi dicam: si tamen iste extraneus, qui dat, vel promittit dotem pro muliere, fuisset negotiorum gestor ipsius mulieris, tunc videtur dotare de bonis mulieris, secundum Doct. in l. fin. C. de *dot. promis.* super Gloss. ibi, quæ posuit istam quæstionem: vide ibi Salic. et Bart. in l. *uxorem*, §. *pater naturalis*, D. de *leg.* 3. Et quid si pater erat absens, vel in carceribus, vel fortè perfidia detentus nolebat dotare filiam? an tunc, si aliquis conjunctus, vel alius dotet filiam, repetere possit à patre, vide Bald. Novell. quod sic, in tract. *de dote*, fol. 9. col. 2. in princ.

(2) *El padre*. Concordat l. *capite* 19. D. de *ritu nupt.* et l. fin. C. de *dot. promis.* et procedit, licet ipsa filia sit dives, ut probatur in dict. l. fin. et ibi Angel. notat, et etiam Bal. et Bal. Novell. in tract. *de dote*, fol. 9. col. 1. versic. 5. *privilegium*; et ibi ampliat, etiam si pater dotet ultra congruentiam, nam talem excessum etiam videtur dare de suo, et non de bonis filiae; et sic non ambulat in hoc pari casu dos, et alimenta, ut ibi latius per eum: et istud est tenendum, quidquid aliàs dixerit Bart. in l. *mulier*, §. *cum proponeretur*, D. ad *Trebel.* et Jo. Lup. in sua repet. cap. *per vestras*, super text. col. mihi 286. qui et alibi, scilicet col. 296. tenet primum, quod firmavit; et hoc approbat ista lex ibi, *ca quier aya ella algo, etc.* Item procedit, etsi pater sit administrator bonorum filiae, secundum Joan. de Imol. et alios communiter, in l. 1. D. *solut. matr.* ubi Socin. salvat dictum Bart. in l. *Nesennius* D. de *negot. gest.* qui in hoc videtur voluisse contrarium, quando scilicet pater non tenebatur dotare, vel non poterat: sunt enim aliqui casus, in quibus pater non tenetur filiam dotare, ut si filia esset naturalis, vel spuria, vel aliàs, ut tradunt moderni in dicta l. 1. Item procedit, etsi pater protestetur, quod dat dotem filiae de bonis suis, et de bonis filiae: nam si ad dotem sufficientes vires patrimonii patris, intelligitur, quod dotat de suo, et in eo, quod non sufficeret, quod dotat de bonis filiae, ut est casus in l. fin. C. de *dot. promis.* unde consulit illa lex, ut pater in hoc se declarat, videlicet, exprimens quantitatem, quam dat de bonis filiae, ibi: *Ne dum effuso se jactet, etc.* non tamen intelligas, quod velit illa lex, quod si pater exprimat, quod dotat filiam de propriis bonis filiae, quod ex hoc ipse liberetur ab onere dotandi de proprio juxta legis dispositionem: quia adhuc remanet obligatus, etsi filia consentiret assignationem dotis de ejus propriis bonis; quia non potest pater per talem protestationem se liberare ab ista obligatione: ita declarat Soc. in l. 1. D. *solut. matrim.* et satis bene, quem latius in hoc ibi poteris videre. et ita intelliges istam materiam, et dict. l. fin. Item procedit, etsi pater protestetur, quod dotat filiam de bonis filiae, et non de propriis: cum enim pater lege sit obligatus ad dotandum de proprio, non potest se liberare per protestationem talem; quod limitat Aret. et moderni Senenses, et etiam Ripa in dict. l. 1. nisi filia consensisset tali protestationi: vide ibi per eos: et certè in filia, quæ est sub potestate patris, et facit quidquid sibi jubeatur à patre, non videtur tuta hæc limitatio, neque ex hoc pater liberaretur ab onere dotandi de proprio, quando pater secundum vires sui patrimonii teneretur ad talem dotem; si verò non teneretur ad tantam dotem, tunc bene stat, quod filia consentiret, ut de proprio solvatur id, quod erat ultra obligationem patris: imò, et tunc sine consensu filiae ita deberet fieri, quando pater exprimeret, quod dotabat de bonis suis tantam summam, et de bonis filiae tantam; vel si dicat in promissione, *computato eo, quod filia de bonis suis ex parte matris, vel aliàs pertineat*: et ita vult Socin. in dict. l. 1. declarans bene text. in dict. l. fin. C. de *dot. promis.* Et quid si filia sit naturalis, vide Bart. in l. *uxorem*, §. *pater naturalis*, D. de